

**ЩОДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ  
ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ДІЇ ТАКИХ ЮРИДИЧНИХ  
ОСІБ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ І РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА**

**Бірюков Володимир Іванович**, кандидат юридичних наук, доцент, викладач кафедри цивільно-правових та господарсько-правових дисциплін факультету № 2 НАВС

Підприємницькі юридичні особи це суб'єкти приватного права, які здійснюють підприємницьку діяльність. Відповідно як до українського, так і польського законодавства вказана категорія суб'єктів охоплює підприємницькі товариства, тобто господарські товариства і виробничі кооперативи. Крім того, в Україні, окрему групу підприємницьких юридичних осіб складають підприємства різних видів, які здійснюють господарську діяльність. Ця особливість притаманна пострадянським країнам, що обумовлюється процесами роздержавлення, які почалися у СРСР в середині 90-х років, і в окремих країнах, в тому числі в Україні, такі юридичні особи як державні підприємства є досить поширеними.

Провести розмежування між господарським товариствами і підприємствами щодо їх правової природи подекуди є досить складним явищем, а сама доцільність такого виду юридичних осіб як державні комерційні підприємства, є предметом гострих дискусій, в першу чергу між господарниками і цивілістами. Не вдаючись в подробиці цієї ситуації, можна лише зазначити, що, наприклад, відмінності між приватним підприємством і товариством з обмеженою відповідальністю є в край невизначеними, у зв'язку з чим питання доцільності паралельного існування двох тотожних юридичних конструкцій є цілком аргументованим. Досить чітко концептуальні питання системи юридичних осіб в ГК розглянуті у статті І. В. Спасибо-Фатєєвої, «Последняя попытка расшифровать «код Да Винчи», т.е. Хозяйственный кодекс Украины» опублікованої ще 2004 року, але на жаль, не менш актуальної і сьогодні [1].

Питання відповідальності в праві завжди є визначальними, а стосовно корпоративних відносин воно набуває особливої ваги, з огляду на значну кількість спорів у цій сфері.

Відповідно до ст. 114 ЦК України учасником господарського товариства може бути фізична або юридична особа. При цьому, не має жодних обмежень участі інших суб'єктів (держави, територіальних громад) у корпоративних відносинах.

Слід зазначити, що традиційно у вітчизняній доктрині, питання відповідальності учасників господарських товариств перед кредиторами самого товариства розглядається в контексті трьох видів товариств –

повного, з додатковою відповідальністю і командитного.

Особливістю польського правового регулювання (Кодекс про господарські товариства РП) є те, що вказані види господарських товариств разом із партнерським товариством і командитно-акційним товариством належать до такого виду господарських товариств як «особові товариства», які не мають статусу юридичної особи. Такі особові господарські товариства мають лише окремі ознаки юридичної особи, зокрема вони можуть виступати в обороті як один суб'єкт, мати власне майно, найменування і реєструється у реєстрі суб'єктів, що здійснюють підприємницьку діяльність.

Незважаючи на вказані формальні відмінності характер відповідальності учасників аналогічних видів товариств (командитного і повного товариств) є подібним, а саме субсидіарним. Тобто, відповідальність спочатку покладається на товариство (майно товариства), а потім – на повних учасників відповідного товариства. Таким чином, можна говорити про подібність концептуальних положень щодо характеру відповідальності учасників господарських товариств за українським та польським законодавством, незважаючи на існування певних розбіжностей, які лише на перший погляд є засадничими (щодо статусу юридичної особи).

Крім господарських товариств, законодавствами обох держав передбачені такі види юридичних осіб, які можуть займатись підприємницькою діяльністю – державні підприємства ( в Україні – державні комерційні підприємства). В Польщі правову основу функціонування таких юридичних осіб становить Закон «Про державні підприємства» від 25.09.1981 року. Відсутність новіших нормативних актів у цій сфері пояснюється досить просто – кількість таких підприємств є мінімальною – до 20 підприємств, більшість з яких здійснюють діяльність у сфері обслуговування, тобто виконують соціальну функцію. Усі інші були спочатку корпоратизовані, а пізніше приватизовані. Натомість новостворені юридичні особи, у яких держава є одноособовим учасником створюються у формі одноособових товариств державної скарбниці, на які поширюються загальні положення про господарські товариства.

В Україні ситуація є цілком відмінною, адже приватизація не набула такого формату. Особливістю правового становища державних комерційних підприємств є те, що на відміну від інших суб'єктів, вони не мають власного (на праві власності) майна. Усе майно таких суб'єктів є власністю держави і надіється підприємству на праві господарського відання (ст. 74 ГК України).

Такою правова конструкція відносин власності в певній мірі захищає державу нормами ч.1 ст. 74 ГК України, згідно з якою вказане підприємство несе відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном і ч. 5 ст. 74 ГК

Україні, згідно з якою держава не несе відповідальності за зобов'язаннями державного комерційного підприємства. Однак, ця концепція призводить до значних неузгодженостей і не гарантує захищеність, як держави від кредиторів підприємства, так і підприємства від кредиторів держави. Вказаний висновок підтверджується міжнародною практикою, аналіз якої, зокрема, викладений у статті «Відповідальність держави за дії державних утворень: український аспект» [2].

З огляду на викладене, можна говорити, що питання відповідальності держави за дії державних комерційних підприємств, а також зворотної відповідальності, є не до кінця визначеним і врегульованим. Створення спеціальних правових конструкцій «під себе», як це відбувається, зокрема, з державними комерційними підприємствами не сприяє розвитку економіки, адже зменшує конкурентоздатність. Напевно, найкращим способом його вирішення є завершити процес приватизації і вивести державу у форматі спеціальних організаційно-правових форм суб'єктів, з тієї сфери відносин де повинна бути конкуренція і риночкові відносини. Досвід Республіки Польща у цьому питанні є корисним, адже її економіка після широкої приватизації дістала швидкого розвитку.

*Список використаних джерел:*

1. Спасибо-Фатеева И. В. Последняя попытка расшифровать «код Да Винчи», т.е. Хозяйственный кодекс Украины. // Юридичний радник, – № 2 (10), – 2006. Режим доступу: <http://www.yurradnik.com.ua>.

2. [Сліпачук Т.](#), Перепелинська О., Уваров С., Відповідальність держави за дії державних утворень: український аспект. // Юридичний журнал, – № 5, – 2010. Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3513>.

## **АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС**

**Коваленко Інна Анатоліївна**, кандидат юридичних наук, викладач кафедри цивільно-правових та господарсько-правових дисциплін факультету № 2 НАВС

Ключовим елементом успішної інтеграції України до ЄС є досягнення певного рівня узгодженості законодавства нашої країни з правовими нормами Євросоюзу. Зближення українського законодавства із сучасною європейською системою права забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави в рамках ЄС і сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, приведенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС, а також створить необхідні передумови для отримання Україною статусу асоційованого члена Євросоюзу, що є